

בס"ד, י"ח טבת התשפ"ו

זבחים קט"ו – דיני מחוסר זמן שלא לשמו, פטור על פעולות מקדימות, ועבודת הבכורות

שאלות:

1. ראם הקדיש שתי אשמות, כשאחת היא רזרבה אם יקרה משהו לשני, והוא שחט אחד מהם מיידית בחיפה, הוא חייב כרת?

מחוסר זמן שלא לשמו בחוץ

ר' חלקיה בדף הקודם אמר שהמשנה שאמרה שזב, זבה ויולדת שהקריבו אשם לפני הזמן בחוץ פטורים, זה רק אם הקריבו לשמו, אבל אם שחטו שלא לשמו – הם חייבים (כי שלא לשמו הוא ראוי להקרב בפנים) **ורב הונא** חלק והקשה על **רבי חלקיה**, איך יכול להיות שקרבן לשמו לא כשר, ושלא לשמו כשר. הגמרא מביאה ניסיון לסייע לדין של **ר' חלקיה** ולפרוך את **רב הונא** משלוש ברייתות, שמורכבות מרישא וסיפא של אותה ברייתא בתורת כהנים ועוד ברייתא שזהה לרישא של הברייתא הראשונה והגמרא דוחה את הניסיונות.

○ **ברייתא א'**: הברייתא מביאה ריבוי מהפסוק (מהמילים המיותרות לכאורה מספיק לאמר אשר ישחט) "אִישׁ אִישׁ... אֶשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר או כֶּשֶׁב או עֵז..." וממנו היא מחייבת על אשם נזיר ואשם מצורע ששחט בחוץ, והיא לא מזכירה חטאת.

הגמרא **מבררת** שלא מדובר בקרבן בזמנו (ולשמו), כי אז היה צריך לחייב גם על חטאת כמו כל שחוטי חוץ שראויים בזמנם. ומכיוון שמדובר בשלא בזמנו מכאן ראייה ל**ר' חלקיה** שהוא חייב בחוץ על שלא לשמו שבוזה הוא שונה מחטאת.

הגמרא דוחה את הניסיון: הברייתא מדברת על הקרבה בזמנו והיא בשיטת **ר' אליעזר** שמקיש אשם לחטאת (שפסול שלא לשמו בפנים), ובכל זאת חייבים עליו בזמנו ושלא לשמו בחוץ (כי אם היה שוחט אותו בפנים בסתמא: **בלי להזכיר שזה שלא לשמו** הוא היה כשר - רש"י). התנא לא הזכיר את החטאת כי זה ברור שאם האשם שנלמד מהחטאת חייבים עליו בתנאים האלה – זה אותו הדין גם לחטאת שהיא עיקר הדין שלא לשמו פסול. לדעת **חכמים** בודאי חייבים על האשם כי הוא מתקבל בפנים שלא לשמו, ולכן הברייתא בשיטת **רבי אליעזר**, כי לשיטתם לא צריך לימוד מיוחד מהפסוק.

○ **ברייתא ב'**: הברייתא השניה היא בעצם הרישא של הראשונה בתורת כהנים, והנסיון להוכיח דומה רק הפוך – הפעם הזכרה החטאת ולא האשם. הברייתא **פוטרת** מחובת שחוטי חוץ עולת מחוסר זמן, וחטאת (בין בגופה בין בבעלים) מהפסוק וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד (כי הם לא ראויים לבוא לפתח), והברייתא לא מזכירה לפטור אשם מחוסר זמן, סימן שעליו חייבים. הגמרא מוכיחה שלכאורה גם כאן שמדובר שלא בזמנו שלא לשמו **כרבי חלקיה**, והגמרא דוחה באותה דחייה שהברייתא בשיטת **ר' אליעזר** שהוא מקיש אשם לחטאת וממילא גם על האשם הוא פטור (כי גם הוא לא ראוי לבוא לאהל מועד מחוסר זמן שלא כדעת **ר' חלקיה**).

○ **ברייתא ג'**: ששנה **תנא דבי ר' ליואי** והביא אותה **רב דימי**, זהה לברייתא הראשונה, ומחייבת על עולת מחוסר זמן בבעלים ואשם נזיר ומצורע. אבל **רב נחמן** אומר שאי אפשר להעמיד את הברייתא הזו שהקריב בזמנו (כמו שהעמדנו את הברייתא הראשונה), כי **רב דימי** הקשה סתירה בין הברייתא הזו לברייתא של **לוי** ששם בפירוש מדובר על אשם

מחוסר זמן שפסול ולכן פטור בחוץ, סימן שגם כאן מדובר על מחוסר זמן שלא בזמנו.
רב דימי מתרץ את הסתירה: שבברייתא של **לוי** פטור – לשמו, ובברייתא של **בר ליואי** חייב – שלא לשמו **כר' חלקיה**. גם **רב אשי** הקשה באופן מאד דומה לקושיא של **רב דימי** בין המשנה שלנו שפטרה את האשם מחוסר הזמן של הזב והזבה בחוץ, אל הברייתא הראשונה שמחייבת. ו**רב אשי** תירץ כמו **רב דימי**, בצורה שמסייעת ל**רבי חלקיה**.

ולכן הגמרא שואלת האם זו תיובתא ל**רב הונא**?

רב הונא דוחה את ההסבר בשיטת **רבי חלקיה**: ואומר שהברייתא שאמרה שחייב על אשם מחוסר זמן שלא לשמו מדברת באדם שהפריש שתי בהמות לאשם לאחריות, למקרה שאחת תאבד, ושחט אחד מהם בחוץ קודם זמנו שלא לשמו - לשם עולה, ומאחר שמדובר באשם שעתיד להפוך את אחד מהבהמות לעולה, הוא נחשב מלכתחילה כעולה, ולכן הוא חייב על שחיטתו בחוץ כעולה. אבל לא מדובר על המקרה שלנו שסתם שחט אשם מחוסר זמן שלא לשמו.

2. רפאל העלה בשר שלמים על המזבח בבני ברק, הוא חייב כרת?

עבודות שאינן גמר עבודה

הגמרא דנה במקור של הדינים מהמשנה, על הפטור של המעלה מבשר חטאת ועל פעולות שאינן גמר עבודה (כגון יוצק, בולל, קומץ, מקבל דמים) אם נעשו בחוץ.

○ פטור על העלאת בשר: חכמים דורשים בברייתא מהפסוק "אֲשֶׁר יַעֲלֶה עֹלָה" (באיסור שחוטי חוץ) ללמד: מה עולה שהיא ראויה להעלאה למזבח, אף כל שראויה להעלאה. כל הבשרים המנויים במשנה לא ראויים להעלאה, אלא הם ניתנים לכהנים, ולכן הוא פטור עליהם.

○ פטור על עבודות מקדימות: הדרשה מהפסוק "אֲשֶׁר יַעֲלֶה עֹלָה אוּ זֶבַח" ללמד: מה העלאה שהיא גמר עבודה, אף כל שהוא גמר עבודה (עבודה שאין אחריה עבודה, כמו מקטיר קטורת וכדומה). כל העבודות המנויות במשנה (יוצק, קומץ וכו') הם לא גמר עבודה, אלא יש עבודה אחריהן, ולכן הוא פטור עליהן.

3. האם לפני הקמת המשכן היו מעלים את העור של העולה להישרף על המזבח?

עבודת בכורות לפני המשכן

הגמרא דנה במשנה שאמרה: שעד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות ועבודה בבכורות.

○ עבודת בכורות ופרישתן: **רב הונא בר רב קטינא** ישב לפני **רב חסדא** שקרא את הפסוק "וַיִּשְׁלַח אֶת נְעָרָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" ופירש שהנערים האלה היו הבכורות. **רב הונא** אמר בשם **ר' אסי** שהם עבדו רק באותו יום של מתן תורה ואחרי זה הפסיקו (כי באותו יום הצטוו כבר הכהנים לעבוד).

▪ **רב חסדא** חשב להקשות עליו מהמשנה שלנו שכתוב שעד שלא הוקם המשכן עדיין הייתה עבודה בבכורות, ולא הפסיקה במתן תורה.

▪ אבל אז **רב חסדא** שמע ש**רב הונא** אמר עוד מימרא בשם **רב אדא בר אהבה** שעולה שהקריבו ישראל במדבר לא טעונה הפשט וניתוח, ואז הוא הקשה עליו מברייתא שכוללת וחולקת בשני הנושאים ביחד.

- הגמרא מתרצת: שזו מחלוקת תנאים:
ר' יהושע בן קרחה לומד מהפסוק "**וְגַם הַכֹּהֲנִים הַנִּגְשִׁים אֶל ד' יִתְקַדְּשׁוּ**" שאז עצרו את הבכורות שעד אותו יום עבדו. **רבי** אומר שהפסוק הזה מדבר על פרישת הכהנים נדב ואביהוא ביום הקמת המשכן.
הגמרא לומדת מהפסוק ביום השמיני כשמתו נדב ואביהוא שמשה אומר לאהרן "**הוא אֲשֶׁר דָּבַר ד' לֵאמֹר בְּקִרְבִי אֶקְדֹּשׁ**", שד' רמז בעבר שימותו נדב ואביהוא (לדעת **רבי** זה מאוד ברור מהפסוק "**וְגַם הַכֹּהֲנִים הַנִּגְשִׁים**").
והגמרא אומרת שלדעת **רבי יהושע בן קרחה** הלימוד הוא מהפסוק "ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי", שהכוונה במכובדיי.
ואגב הלימוד הזה הגמרא דורשת עוד פסוקים על השתיקה של אהרן ביום השמיני, ועל השכר של השתיקה כמו שמזכירים דוד ושלמה.
 - והגמרא אומרת שגם השאלה האם העולה שהקריבו ישראל במדבר טעונה הפשט וניתוח גם היא נתונה במחלוקת תנאים בין **ר' ישמעאל** (שכללות נאמרו בסיני ופרטות באוהל מועד) ל**ר' עקיבא** (שכללות ופרטות נאמרו בסיני כולל ההפשט והניתוח של העולה).
 - הבריייתא שממנה הקשה **רב חסדא** גם אמרה על המצב לפני המשכן: "וְהַכֹּל כְּשִׁירִין לְהַקְרִיב; בְּהֵמָה, חִיָּה וְעוֹף, זְכָרִים וְנִקְבּוֹת, תְּמִימִין וּבְעָלִי מוּמִין, טְהוֹרִין אֲבָל לֹא טְמֵאִין. וְהַכֹּל קָרְבוֹ עוֹלוֹת".
הגמרא מבררת מאיפה המקור לזה שכל אלו היו כשרים להיקרב לפני שהוקם המשכן.
 - רב הונא** לומד את זה מהקורבנות שהקריב נח: "וַיִּקַּח מִכֹּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכֹּל הָעוֹף הַטְּהוֹר". בבהמה כלולה גם חיה, ויש גם היקש בין העוף לבהמה שכמו שבעוף גם בעלי מומים (חוץ ממחוסר אבר), כך גם בבהמה.
- והגמרא תמשיך לדון בזה בדף הבא.